

Eropuit!

**Thematische schrijfactiviteiten voor groep 1-2 en 3
bij de handreiking schrijven in de onderbouw.**

Januari 2025

Inhoudsopgave

Inleiding	3	
Eropuit	5	
Thema 1		
'Ik leer zwemmen' - prentenboek Aadje Piraatje	6	
Schrijfactiviteit 1 en 2	9	
Overige leergebieden	13	
Thema 2		
'Samen naar de stad' - verhaal Een Oesje	14	
Schrijfactiviteit 3 en 4	16	
Overige leergebieden	20	
Thema 3		
'Er leeft iets onder de grond' - prentenboek Het rijmt niet op mol	21	
Schrijfactiviteit 5 en 6	23	
Overige leergebieden	27	
Bijlagen		
Bijlage 1	Overzicht van thema's, doelen en activiteiten	28
Bijlage 2	Themaweb 'Eropuit!'	31
Bijlage 3	Kopieerbladen	
	Kopieerblad 1 - Verhaal over zwemactie	32
	Kopieerblad 2 - Gedicht zwemactie met herhaling	33
	Kopieerblad 3 - Verhaal over Ots acties in de stad	34
	Kopieerblad 4 - Gedicht met de oe	35
	Kopieerblad 5 - Informatietekst over de mol	36
	Kopieerblad 6 - Gedicht met beginrijm en woordrijm	37

Inleiding

Dit materiaal biedt voorbeelden van schrijfactiviteiten die ingebed zijn in een thematische context. De schrijfactiviteiten zijn bedoeld voor leerlingen in de onderbouw, groep 1-3. Je kunt ze natuurlijk uitvoeren, maar hopelijk fungeren ze ook als inspiratiebron om zelf dergelijke schrijfactiviteiten bij je eigen thema's te ontwikkelen.

In dit voorbeeldmateriaal hebben we binnen het brede, overkoepelende thema 'Eropuit!' drie deelthema's uitgewerkt: 'Ik leer zwemmen', 'Naar de stad' en 'Er leeft iets onder de grond'. Het brede thema 'Eropuit' is vanuit meerdere perspectieven te bekijken. Dat maakt het aantrekkelijk om er langere tijd betekenisvol mee aan het werk te gaan. Zo heb je voldoende tijd om meerdere aspecten van het thema te verkennen en te verdiepen. Ons advies is om ieder deelthema twee weken aan bod te laten komen. Voor ieder deelthema hebben we twee schrijfactiviteiten uitgewerkt.

Met het thema 'Eropuit!' en de bijbehorende deelthema's werk je aan zowel taaldoelen als doelen uit de andere leergebieden. Het hoofddoel is om jonge kinderen spelenderwijs kennis te laten maken met schriftelijke taal binnen een thema en het ontluikend schrijven zo te stimuleren. Daarnaast werk je aan taaldoelen op het gebied van mondelinge communicatie en leesvaardigheid (zie het schema pagina 4, op de volgende pagina) en aan doelen uit de andere leergebieden (zie pagina 13, 20, en 27). Zie hiervoor ook het themaweb in bijlage 2.

Alle schrijfactiviteiten in dit thema zijn door verschillende leerkrachten al uitgeprobeerd in hun kleuterklas. Een van hen was Tessa Klerks, leerkracht in groep 1-2 op de Dokter Landmanschool in Helvoirt.

Thema: Eropuit!	Mondelinge taalvaardigheid	Lezen	Schrijven
Deelthema 1: Ik leer zwemmen Schrijfactiviteit 1 Schrijfactiviteit 2 Deelthema 2: Samen naar de stad Schrijfactiviteit 3 Schrijfactiviteit 4 Deelthema 3: Er leeft iets 'onder de grond' Schrijfactiviteit 5 Schrijfactiviteit 6	Woordenschat • Uitbreiden van de receptieve productieve woordenschat • Passende woorden gebruiken voor concrete zaken Luisteren • Luisteren naar en begrijpen van prentenboeken, verhalen en gedichten, belevenissen van volwassene of kind, informatie over concrete onderwerpen • Interpretieren van wat wordt verteld (relateren aan eigen kennis en ervaring; betekenis afleiden uit intonatie en stemgebruik) • Samenvatten van wat wordt verteld (bijv. wat was de belangrijkste gebeurtenis in het verhaal?) Spreken • Vertellen voor vertrouwd publiek: vertellen of navertellen van een verhaal, vertellen over een gebeurtenis of eigen ervaring (bijv. na het spelen van een spel) Gesprekken voeren • Deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken (om informatie uit te wisselen, voor discussie en overleg) • Reageren op elkaar, vragen stellen en beantwoorden	Leesplezier • Ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving • Je inleven in alledaagse onderwerpen (aansluiten bij de leefwereld en bij onderwerpen die verder afstaan van het kind). Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe • Spelen met klanken (fonemen) (bijvoorbeeld Oesje) • Ontdekken van het alfabetisch principe • Deelnemen aan woord- en klankspelletjes • Ontdekken dat letters met klanken corresponderen • Herkennen en gebruiken van rijmwoorden • Ontdekken van de structuur van taal (tekst, zin, woord) Oriëntatie op verhaal en tekst • Kennismaken met verhalende teksten, vooral expressief • Kennismaken met poëzie, eenvoudige rijmpjes, versjes en liedjes die vooral vormvast zijn (Aadje Piraatje) • Kennismaken met informatieve teksten (bijvoorbeeld informatieve prentenboeken) • Naspelen of navertellen van een voorgelezen verhaal • Onderscheiden van de hoofdcomponenten van een verhaal (wie, wat, waar, wanneer)	Oriëntatie op geschreven taal • Ontwikkelen van kennis van de functies van schrijven • Ontdekken van het verschil tussen schrijven en lezen • Achterhalen van de betekenis van geschreven taal Ontluikend schrijven • Spelen met lettertekens (benoemen en schrijven) • Schrijven van woorden met grote eenheden • Tekenen en versieren van woorden • Schrijven met eigen grafische middelen • Ervaring opdoen met het schrijven van woorden: losse woorden en zinnen van twee woorden; bijvoorbeeld korte zinnen bij zelfgemaakte tekeningen • Vertellen wat gebruikte tekens in het eigen schrift betekenen • Ervaren dat geschreven taal communicatieve doelen heeft • Ervaring opdoen met de schrijfdoelen 'een ander informeren' en 'een ander plezier verschaffen' • Plezier krijgen in schrijven

‘Eropuit!’

Thematische schrijfactiviteiten voor groep 1-2 en 3 bij de handreiking schrijven in de onderbouw.

De komende zes weken ga je met je leerlingen aan de slag rond het thema ‘Eropuit!’. Om dit thema te introduceren, voer je een klassengesprek over dit thema.

Een uitje - wat is dat?

Vertel de kinderen dat je onlangs naar de dierentuin bent geweest. Gebruik hierbij de woorden ‘uitje’ ‘dagje uit’ en ‘eropuit’. Voer een open gesprek met de kinderen waarin ze mogen nadenken over de betekenis van een ‘uitje’. Rond het gesprek af door kinderen te laten vertellen over uitjes die zij gemaakt hebben.

Introduceer de deelthema’s

Plak nu een poster op het bord met in het midden het woord ‘Eropuit’ - visualiseer het woord met vervoersplaatjes (wandelende poppetjes, auto, fiets). Onder het woord Eropuit heb je drie afbeeldingen staan: een zwembad, een stad en een bos. Alle drie heb je ze afgedekt. Vertel de kinderen: “We gaan praten en schrijven over uitjes die we beleefd hebben. Welke uitjes dat zijn, is een verrassing! Wie wil het eerste uitje onthullen?” Nodig een kind uit om het eerste uitje te onthullen: het zwembad! Doe deze activiteit bij de introductie van elk nieuw deelthema.

Zie de [Handreiking Rijke Gesprekken](#) of de Inspiratiegids ‘[Taal in de kleuterklas](#)’ voor tips voor dit soort gesprekken met kleuters!.

² Zwemles, eerste verhaal uit Aadjie Piraatje van Marjet Huiberts en Sieb Posthuma, uitgeverij Gottmer, 2010.

Thema 1

‘Ik leer zwemmen’

In het eerste deelthema gaan we samen naar het zwembad! In dit deelthema leren leerlingen te praten en te schrijven over een voor hen bekende praktijk: de zwemles. Om dit thema te introduceren, hebben we gekozen voor het verhaal ‘Zwemles’ uit het prentenboek *Aadje Piraatje*², omdat het een aansprekend personage is voor jonge kinderen. De hoofdpersoon Aadje spreekt tot de verbeelding van jonge kinderen en ze kunnen zich er mee identificeren. Ook zij leren net als Aadje Piraatje zwemmen. *Wie heeft ook zwemles gehad zoals Aadje Piraatje? Kan dat eigenlijk wel? Hoe ziet jouw zwemles eruit? Waarom zit je op zwemles?* Het verhaal nodigt uit om er op door te fantaseren: Wat zou er gebeuren als ... Aadje Piraatje was opgegeten door de haai?

Je kunt als leerkracht het verhaal kracht bijzetten door een zelfgehaakte pop van Aadje Piraatje als intermediair te gebruiken. De pop brengt de verschillende verhalen tot leven. Hij krijgt een rol en vertelt over zijn leven als piraat op de boot van zijn vader. Om Aadje Piraatje tot leven te brengen, kun je ook gebruikmaken van het rollenspel: door een zakdoek om je hoofd te knopen, verander je in Aadje Piraatje. Als je de zakdoek weer afzet, dan ben je weer gewoon leerkracht.

Oriëntatie op het thema ‘Ik leer zwemmen’

Veel kinderen in groep 1-2 zitten op zwemles. De een is net begonnen, de ander is al wat verder. Ook de kinderen die nog geen zwemles krijgen, zijn waarschijnlijk wel eens in een zwembad geweest.

Gehaakte Aadje Piraatje,
door Josephien Martinec

Jonge kinderen zitten vol van wat ze zelf meemaken. Zo krijg ik als leerkracht regelmatig van mijn kleuters te horen dat ze op zwemles zitten, wat ze al geleerd hebben of wat ze juist nog moeilijk vinden. Na de zomervakantie hebben alle kinderen met hun ouders wel een keertje gezwommen of gespeeld in het water. Over deze ervaringen vertellen ze graag. Deze verhalen zijn voor mij een hele mooie ingang om het inhoudelijk over hun ervaringen te hebben en het verhaal van Aadje Piraatje sluit dan ook naadloos bij hun belevingswereld aan.

² Huiberts, M., & Posthuma, S. (2010). *Zwemles*. In *Aadje Piraatje*. Uitgeverij Gottmer.

Besprek met de leerlingen de volgende oriëntatievragen:

- Wie heeft er weleens gezwommen in water?
- Wie is (net) begonnen met zwemles?
- In welk bad zit je?
- Wat moet je in dat bad laten zien?
- Wie zwemt er al in het diepe?
- Wie zwemt er al onder water?

De leerlingen die nog niet op zwemles zitten, kunnen vertellen over een ervaring in een zwembad, bijvoorbeeld in de zomervakantie of in een binnenzwembad. Wat deden ze toen? Reageer op wat ze inbrengen door de actiewoorden (ofwel doewoorden) te herhalen en met intonatie te benadrukken.

Lees nu het verhaal 'Zwemles' voor van *Aadje Piraatje*³.

In het verhaal moet Aadje Piraatje leren zwemmen. Hij woont met zijn vader en vele andere piraten op een schip. Vader Piraat gooit een werphengel uit, waarbij Aadje aan het haakje bungelt. Via een steeds terugkerend versje worden de zwembewegingen uitgelegd:

Intrekken, wijd en sluit

En een rondje met je armen

Dan spuit je vooruit

In het verhaal van Aadje Piraatje kun je de volgende episodes onderscheiden:

- Aadje Piraatje krijgt **zwemles** van zijn vader op zee en de overige piraten.
- Aadje Piraatje wordt achterna gezeten door een **haai** en moet daarom wel zwemmen!
- Aadje Piraatje viert **feest** aan boord met rum en ossenworst, want hij heeft diploma A gehaald.

Alle piraten helpen Aadje Piraatje om te leren zwemmen. Het spannendste moment in het verhaal is wanneer er vlakbij Aadje een haai zwemt; daardoor kan Aadje in een klap fantastisch zwemmen en hij haalt meteen zijn diploma A. 's Avonds vieren de piraten dit met Aadje op het schip.

Het steeds terugkerende versje dat de zwembewegingen in taal omzet is ook als liedje terug te vinden op youtube: [Aadje Piraatje Zwemles - Liedje - Sesamstraat](#)

Je kunt als activiteit dus ook dit liedje aanbieden.

De motorische ondersteuning bij de gezongen of gesproken taal is erg ondersteunend voor jonge kinderen en draagt bij aan de totale beleving. Ze beelden zich in dat ze echt aan het zwemmen zijn en er ontstaat een hoge betrokkenheid. Dit is terug te zien in de themahoek. De kleuters gaan met de poppen naar de zwemles en de rollen worden verdeeld. Wie mag de badmeester zijn, wie helpt de poppen met omkleden en wie zorgt ervoor dat de poppen met hun armen en benen echt bewegen? De termen van de zwemles worden actief gebruikt en indien nodig, uitgelegd aan elkaar.

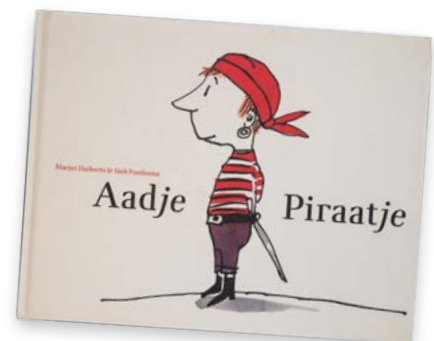
Richt een verteltafel in rondom het thema: een tafel waarop allerlei boeken en materialen te vinden zijn uit het zwembad. Ook kaartjes met afbeeldingen met de woorden erbij helpen om taal bij de kinderen los te maken. Verzamel samen met de leerlingen nog meer woorden, zinnen en tekeningen die bij het thema 'we leren zwemmen' passen. Ook het deelthema 'drijven en zinken' past hier goed bij en kan zorgen voor verrijking in de hoeken en bij het spel.

³ Huiberts, M., & Posthuma, S. (2010). *Zwemles*. In Aadje Piraatje. Uitgeverij Gottmer.

Thema: Ik leer zwemmen

Verhaallijn	Mogelijke sleutelvragen
Opening van het thema (plaats, situatie, personen, probleemstelling)	• Wie heeft er weleens gezwommen? • Waar deed je dat? (zwembad, zee, meer) • Wie is (net) begonnen met zwemles? • In welk bad zit je? • Wat moet je in dat bad laten zien? • Wie zwemt er al in het diepe? • Wie zwemt er al onder water?
Episode 1 Aadje Piraatje krijgt zwemles van zijn vader op zee en de overige piraten.	• Wat zijn piraten? • Waarom is het belangrijk dat Aadje Piraatje leert zwemmen? • Wat moet je doen met je armen en benen als je de schoolslag zwemt? • Welke hulpmiddelen kun je gebruiken als je nog niet kunt zwemmen? • Welke materialen blijven drijven en welke materialen zinken?
Episode 2 Aadje Piraatje wordt achterna gezeten door een haai en moet daarom wel zwemmen!	• Wat weet je over een haai? • Is Aadje Piraatje bang voor de haai, denk je? • Krijgt de haai Aadje te pakken in het verhaal? • Waarom leert Aadje opeens heel snel zwemmen?
Episode 3 Aadje Piraatje viert feest aan boord met rum en ossenworst, want hij heeft diploma A gehaald.	• Waarom is het feest aan boord? • Hoe vieren de piraten feest? • Wat is rum? Wat is ossenworst? • Wie heeft net als Aadje zwemdiploma A? • Gaat het in het echt ook zoals bij Aadje Piraatje? Wat is er anders?

Nu volgen 2 uitgewerkte schrijfactiviteiten naar aanleiding van het deelthema 'Ik leer zwemmen', met het verhaal 'Zwemles' van *Aadje Piraatje* als startpunt. Beide schrijfactiviteiten bestaan – net als de schrijfactiviteiten bij de overige deelthema's – uit verschillende fasen, die je naar eigen inzicht kunt doorlopen op verschillende momenten met kleine groepjes kinderen. Het zijn uitdrukkelijk geen klassikale 'lessen' die je achter elkaar met de hele groep uitvoert. Het gaat om ontluikend schrijven, dat je kunt stimuleren met begeleide schrijfactiviteiten binnen een betekenisvolle context, mits je aansluit bij behoeftes van individuele leerlingen en ook steeds de balans voor ogen houdt tussen deze leerkrachtgebonden, geplande activiteiten en de waardevolle kansen in het spel, de thematafel, de themahoek en de lees-schrijfhoek.

Zie hiervoor ook het overzicht aan het eind.

[Bekijk het overzicht](#)

Bij iedere schrijfactiviteit is er de mogelijkheid om kopieerbladen te gebruiken (zie bijlagen). We adviseren om deze kopieerbladen af te drukken op A3-formaat.

Schrijfactiviteit 1.1:

‘Dit doe ik in het zwembad’

Bij deze schrijfactiviteit ontdekken leerlingen:

- wat actiewoorden zijn;
- dat je met actiewoorden heel precies kunt tekenen en beschrijven wat er gebeurt.

Herhaal de actiewoorden uit het verhaal en leg uit dat je met actiewoorden heel precies kunt vertellen, beschrijven of tekenen wat er gebeurt in een verhaal. Soms zijn actiewoorden losse woorden, soms meerdere bij elkaar. Bijvoorbeeld: kopje onder gaan, springen, duiken, watertrappelen, onder water zwemmen, door het gat zwemmen. Zo ontstaat een ‘taaltekening’.

De schrijfactiviteit

De kinderen gaan op verschillende momenten in groepjes een verhaal maken in de vorm van een taaltekening. De schrijfactiviteit wordt per groepje uitgelegd.

Vertel de kinderen uit het eerste groepje dat ze een verhaal gaan maken en dat ze dit doen met een taaltekening van een actie in het zwembad. Wat ze in het zwembad doen, maken ze extra duidelijk met actiewoorden die ze erbij schrijven. Zo maken ze hun verhaal interessant om te bekijken en te lezen door andere kinderen uit de klas. De kinderen schrijftekenen dus voor een publiek van medeleerlingen. Met het tekenen van hun verhaal en het erbij schrijven van woorden gaan de kinderen van tekenen naar schrijven.

Foto: Norbert Waalboer

Hulp tijdens het schrijven

Gebruik eventueel kopieerblad 1 en vraag de leerlingen om hun verhaal te schrijven. Er zijn drie manieren van werken, geordend van veel naar weinig steun:

1. De leerling knipt plaatjes uit van zwemmende kinderen en plakt ze in het kader; de leerkracht schrijft er later een aantal woorden bij die de leerling bedenkt.
2. De leerling tekent zelf een zwemactie in het voorgedrukte kader van het uitgedeelde werkblad; de leerkracht schrijft er later een aantal woorden bij die de leerling bedenkt.
3. De leerling maakt een tekening van een zwemacties in het voorgedrukte kader en de leerling stempelt of schrijft zelf enkele woorden (of schrijft het na), bijvoorbeeld de woordgroep ‘door het gat’.

Bied als het nodig is hulp aan de leerlingen bij het tekenen, knippen, stempelen en schrijven van actiewoorden of woordgroepen. Kinderen die al een beetje kunnen lezen en schrijven, kunnen hun getekende of uitgeknipte zwemactie met enkele woorden in hun eigen spelling zelf schrijven. Andere leerlingen gebruiken tekens, of krabbelen bij hun tekeningen. Ook leerlingen die schrijven, tekenen eerst de actie in het zwembad en schrijven hun tekst eronder.

Bespreken en herschrijven van de teksten

Als alle groepjes leerlingen klaar zijn, leg je alle taaltekeningen in een cirkel op de grond. Vraag de kinderen om te gaan staan of zitten bij hun tekening. Blik met de kinderen terug op de taaltekeningen door gericht vragen te stellen:

- Wat zie je op de tekening?
- Zie je wat iemand doet in het zwembad?
- Waaraan zie je dat?
- Kun je zien of iemand het leuk vindt om in het zwembad, of onder water te zijn?
- Waaraan zie je dat?

Door dit groepsgesprek over hun taaltekeningen, maken de kinderen spelenderwijs kennis met het bespreken van teksten. In de latere, gerichte tekstbesprekingen in de hogere leerjaren, leren ze om met de ogen van de lezers naar hun teksten te kijken. Na het groepsgesprek mogen de kinderen die dit willen hun tekening nog aanvullen of veranderen. Ze kunnen bijvoorbeeld een emoticon tekenen bij de duidelijkst getekende actie. Zo maken ze kennis met het herschrijven van teksten. Ze leren later hun teksten zo te herschrijven dat ze hun publiek en het doel waarmee ze hun teksten schrijven zo goed mogelijk bereiken.

Tip!

Kopieer alle taaltekeningen van de leerlingen of scan ze in, want bij de volgende activiteit hebben ze deze taaltekening weer nodig als ze een gedichtje schrijven.

Publiceren van de teksten

Verzamel alle tekeningen van de kinderen en bundel deze tot een hoofdstuk in een kijk-leesboek, getiteld 'Eropuit!' Ook de andere teksten die nog gemaakt worden binnen dit thema, krijgen een plek in deze bundel.

Schrijfactiviteit 1.2: ‘Ik spring, ik spring, ik spring in het diepe’

Tijdens deze activiteit ontdekken leerlingen:

- wat een gedicht is;
- dat je een krachtig gedicht kunt schrijven door woorden te herhalen.

De kinderen gaan een gedichtje schrijven over hun activiteiten in het zwembad. Ze gebruiken opnieuw zwemactiewoorden als springen, duiken, watertrappelen, onder water zwemmen, door het gat zwemmen. Anders is dat de leerlingen nu geen verhaal, maar een gedichtje schrijven. Herhaal het terugkerend versje uit het verhaal ‘Zwemles’ van *Aadje Piraatje*:

*Intrekken, wijd en sluit
En een rondje met je armen
Dan spuit je vooruit*

Projecteer deze zinnen op het digibord en lees de zinnen voor. Kom samen met de kinderen tot de conclusie dat deze drie zinnen een aantal keer worden herhaald in het boek, dat de regels niet doorlopen en dat het fijn klinkt door het ritme. Maak het ritme nog duidelijker door het op de maat te klappen. De leerlingen gaan hun gedicht eerst bedenken en mondeling verwoorden. Dit gebeurt samen met de leerkracht. Praat met de leerlingen over hun taaltekeningen uit de zwembad-schrijfactiviteit. Gebruik de volgende richtvragen:

- Wat zie je op de tekening?
- Wat *doet* het kind (of: wat doe jij) in het zwembad op de tekening?
- Zijn er letters of woorden bij geschreven of gestempeld? Welke?

Vraag een leerling in het groepje om het getekende actiewoord twee keer uit te spreken. Vertel dat het meerdere keren uitspreken ‘herhaling’ van woorden heet en dat dit vaak voorkomt in gedichten. Leid het gesprekje in de richting van de *kracht van herhaling*: de boodschap komt duidelijker over als je iets herhaalt.

Vraag een leerling om met het actiewoord een hele zin te maken. Dat is de derde regel en het eind van het gedichtje.

Om de kracht van herhaling duidelijk te maken, lees je een voorbeeldgedichtje voor:

Ik spring...
Ik spring...
Ik spring in het diepe.

Vertel dat een gedicht ook een titel heeft. De titel staat altijd boven een gedichtje. De titel zegt al waar het gedichtje over gaat. Wijs de titel ‘Springen’ aan en zeg dat het gedichtje hier over gaat. Declameer het gedichtje:

Springen

Ik spring...
Ik spring...
Ik spring in het diepe.

De schrijfactiviteit

Deel de taaltekeningen van de zwemacties uit, eventueel samen met kopieerblad 2.

Vertel dat alle kinderen uit het groepje nu een kort gedichtje van drie zinnen gaan schrijven. Ze gebruiken in iedere zin het actiewoord dat ze eerder getekend en geschreven hebben. De herhaling van het actiewoord zorgt voor een sterke betekenis van het gedichtje. Vraag hen om hun gedichtje ook een titel te geven: het actiewoord uit de activiteit over het zwembad. Ze gaan dit gedichtje schrijven om hun eigen klasgenoten te vermaken. Dat is het tekstdoel.

Declameer nog een aantal voorbeelden van gedichtjes, zodat de leerlingen een concreet beeld krijgen van wat ze gaan schrijven:

Duiken/Plonsen

Ik duik...

Ik duik...

Ik duik het water in!

Kopje onder gaan

Ik ga

Ik ga

Ik ga kopje onder!

Door het gat zwemmen

Ik zwem

Ik zwem

Ik zwem door het gat!

Hulp tijdens het schrijven

Als alle kinderen uit het groepje een titel voor hun gedicht bedacht hebben, gaan ze ieder het gedichtje schrijven. Er zijn verschillende manieren van werken:

1. De leerling schrijft het eigen gedichtje op. Een eigen spelling is toegestaan.
2. De leerling zoekt een medeleerling op die al kan schrijven en vraagt om het gedicht dat die vertelt, op te schrijven.
3. De leerling vraagt de leerkracht om het gedicht dat die vertelt, op te schrijven.
4. De leerling schrijft of stempelt de zelfbedachte tekst, nadat de leerkracht deze heeft voorgeschreven.

Bied hulp bij het opschrijven of het stempelen van de woorden. Schrijf eventueel de woorden voor, zodat de leerling de woorden kan naschrijven. Leerlingen die kunnen lezen en schrijven, kunnen zelf hun korte gedichtje schrijven in een eigen spelling. Andere leerlingen die het wel zelf willen proberen, gebruiken letterachtige vormen of tekens, of krabbelen bij hun tekeningen.

Bespreken van de teksten

Als de leerlingen klaar zijn, bekijken ze hun eigen werk: het gedicht over het zwembad naar aanleiding van de acties in de eerder gemaakte taaltekening.

Stel de volgende vraag:

- Waaraan kun je een gedichtje herkennen?

Benoem samen enkele kenmerken van het een gedichtje aan de hand van de gemaakte opdracht:

- Dit gedichtje is kort.
- Het heeft herhaling.
- Het klinkt als een liedje als je het voorleest.
- Door de herhaling van dezelfde woorden, is er een ritme.

Kies vervolgens een gedicht van een leerling en lees dit voor op twee manieren:

1. Zonder intonatie, dus heel monotoon, elk woord even snel, zonder spanning.
2. Met intonatie en expressie en een afwisselend tempo, waardoor spanning opgebouwd wordt.

Vraag de leerlingen of ze het liefste luisteren naar de eerste manier van voorlezen, of de tweede. De leerlingen worden zich ervan bewust dat de manier waarop je voorleest een gedichtje kan maken of breken.

Vraag de leerlingen ten slotte het volgende:

Kleur de titel van je gedichtje (actiewoord) met een stift of kleurpotlood (markeren).

Springen
Ik spring
Ik spring
Ik spring in het diepe

Zo wordt de kracht van herhaling heel concreet voor de kinderen.

Uitbreiding (optioneel): markeer de andere woorden uit de laatste regel met een andere kleur.
Bijvoorbeeld:

Springen
Ik spring
Ik spring
Ik spring in het diepe

Zo wordt ook de uitbreiding van de herhaling concreet voor de kinderen.

Publiceren van de teksten

Verzamel alle gedichten van de kinderen en bundel ze. Samen met de gedichten die de kinderen nog gaan schrijven, maak je een dichtbundel met een zelfbedachte titel.

Overige leer-/ ontwikkelingsgebieden	Inhouden
Sociaal-emotionele ontwikkeling	Onderscheiden van basisemoties: bang, blij, boos. Gevoelens onder woorden brengen.
Rekenen/wiskunde:	Zwembad bouwen, bouwtekening maken, plattegronden maken en op ruitpapier tekenen.
Oriëntatie op jezelf en de wereld	Samen ervaringen opdoen met de watertafel: drijven en zinken.
Kunstzinnige oriëntatie	Schilderen van eigen zwemervaring. Experimenteren met waterverf.
Bewegingsonderwijs	Gymles met linten/stroken: golfbewegingen maken, draaikolken, hoog-laag.

Thema 2

‘Samen naar de stad’

Introduceer het tweede deelthema door terug te gaan naar de poster. We gaan er weer op uit! Waar gaan we nu heen? Nodig een kind uit om het tweede deelthema te onthullen: de stad! In het deelthema ‘Samen naar de stad’ leren leerlingen te praten en te schrijven over concepten en begrippen die te maken hebben met ‘de stad’. Om dit thema te introduceren, is gekozen voor het verhaal ‘Oesje’, uit de verhalenbundel ‘Julia en Ot’⁴. Het verhaal bevat aanknopingspunten om het over de stad te hebben, is herkenbaar en bevat bovendien elementen die ertoe uitnodigen om te spelen met taal, met klanken van woorden. Zo werk je niet alleen aan verhaalbegrip, maar ook aan het fonologisch bewustzijn van jonge kinderen.

Oriëntatie op het thema ‘Samen naar de stad’

Alle kinderen in de klas die niet in de stad wonen, zullen wel eens met hun ouders of verzorgers in de stad geweest zijn om daar dingen te doen.

Stel bijvoorbeeld de volgende vragen om de voorkennis te activeren en te bepalen wat ze al weten:

- Wie woont er in de stad?
- Ken je een stad bij naam, bijvoorbeeld jouw eigen woonplaats of die van een familielid?
- Ga jij ook wel eens naar de stad?
- Hoe ziet een stad eruit? Waaraan zie je dat je in de stad bent?
- Wat heb jij wel eens in de stad gedaan?

Om de kinderen warm te maken voor het onderwerp en het experimenteren met klanken (wat heel expliciet in het verhaal naar voren komt), lees je het verhaal ‘Een oesje’ voor uit de verhalenbundel *Een dik jaar Julia en Ot*

In dit verhaal gaat Ot er met zijn moeder op uit: ze gaan naar de stad om een broek voor Ot te kopen. Het is koud, het regent; het is herfst. Toch wil Ot een ijsje. Mama grapt dat Ot geen ijsje krijgt, omdat dit niet op haar boodschappenlijstje past: er staan allemaal dingen op met een ‘oe’: schoenen, broek, bloemen. Die slimme Ot zegt dan dat hij wel een oesje wil. Mama vindt het zo grappig, dat ze overstag gaat. Hij krijgt een koesje (kusje) en daarna een kinderoesje (kinderijsje) voor een oero (euro).

Bespreek het verhaal klassikaal na met de leerlingen. Vraag hen bijvoorbeeld:

- Wie zijn de personages in het verhaal?
- Waarom gaan Ot en mama naar de stad?
- Hoe weet je dat het druk is in de stad?
- Vond je een leuke of grappige gebeurtenis in het verhaal?
- Wat doet Ot allemaal in de stad?
- Waarom past een ijsje niet op mama’s lijstje?

In het verhaal ‘Een oesje’ zijn ook weer verschillende episodes te onderscheiden:

- Ot zit bij mama **achterop de fiets op weg naar de stad** en vraagt of hij een ijsje mag, terwijl mama het koud heeft.
- Ot en mama hebben een gesprek over de **woorden met de oe** op het lijstje en wil een oesje.
- Mama en Ot **bestellen een oesje** bij de snackbar

⁴ Van Os, E., & Van Lieshout, E. (2015). In *Een dik jaar Julia en Ot* (p. 13). Lemniscaat.

Het is belangrijk dat je eindigt met wat Ot doet en wat er gebeurt in het verhaal, want dat staat centraal bij de schrijfactiviteit. Herhaal de actiewoorden: ijsje geven, broek kopen, kusje krijgen. Zorg voor ondersteunend beeldmateriaal. Richt de themahoek in als ijswinkel/snackbar of kledingwinkel. Gebruik attributen als een kassa en boodschappenlijstjes. Laat kinderen zelf meedenken over de verdere inrichting van de themahoek, zodat er echt sprake is van inbreng van de kinderen en dus van thematiseren. Leg afbeeldingen in de klas van winkels, zoals een kleding- en een schoenenwinkel, een ijsjeszaak of snackbar en andere dingen die met de stad te maken hebben. Laat bijvoorbeeld ook een boodschappenlijstje zien.

Thema: Samen naar de stad

Verhaallijn	Mogelijke sleutelvragen
Opening van het thema (plaats, situatie, personen, probleemstelling)	• Wie woont er in de stad? • Staat onze school in een stad? • Kun je een naam van een stad noemen? • Ga jij ook wel eens naar de stad? • Hoe weet je of je in een stad bent? • Hoe ziet een stad eruit? • Wat kun je allemaal doen in de stad?
Episode 1 Ot gaat op de fiets naar de stad. Ot zit bij mama achterop de fiets op weg naar de stad en vraagt of hij een ijsje mag, terwijl mama het koud heeft.	• Waarom gaan mama en Ot naar de stad? • Wat gaan ze daar kopen? • Is het druk in de stad? Hoe weet je dat? • Welk seizoen is het? • Bij welk seizoen past een ijsje? • Mama geeft twee redenen waarom Ot geen ijsje mag. Welke twee?
Episode 2 Ot verzint 'ijsje met de oe' Ot en mama hebben een gesprek over de woorden met de oe op het lijstje en wil een oesje.	• Welke dingen staan op mama's lijstje? • Wat valt je op aan deze woorden? • Waarom zegt Ot: 'dan wil ik een oesje'? • Waarom vindt mama dat grappig? • Vind jij dat ook grappig? • Waarom zegt mama 'koesje'? Wat is dat?•
Episode 3 Ot krijgt een oesje. Mama en Ot bestellen een oesje bij de snackbar.	• Waarom krijgt Ot nu toch een ijsje? • Wat zegt mama tegen de man van de snackbar? • Wat wordt bedoeld met 'het lijkt alsof mama een broodje olifant bestelt'. • Wat zegt de man als hij het ijsje geeft? • Wat zegt mama terug en vind je dat grappig?

Schrijfactiviteit 2.1:

‘Dit doe ik in de stad’

Nu volgen 2 uitgewerkte schrijfactiviteiten naar aanleiding van het deelthema ‘Samen naar de stad’, met het verhaal ‘Oesje’ uit *Julia en Ot als startpunt*.

Tijdens deze activiteit ontdekken leerlingen:

- wat actiewoorden zijn (herhaling);
- dat je met actiewoorden heel precies kunt tekenen en beschrijven wat er gebeurt (herhaling).

De schrijfactiviteit

Leg de schrijfactiviteit uit per groepje van vier of vijf leerlingen: per keer komt een groepje aan bod. Vertel de kinderen uit het eerste groepje dat ze twee acties van Ot in de stad gaan tekenen; ze krijgen de opdracht om in een taaltekening heel precies te laten zien wat er gebeurt in twee episodes uit het verhaal. Vervolgens schrijven ze woorden bij de tekeningen of op de regels eronder, om wat er getekend is ook met woorden duidelijk te maken. Zo gaan ze van tekenen naar schrijven. Het kan gaan om een enkele woorden, of woordgroepen: kijken, aanwijzen, ijsje eten, door de stad lopen, broek kopen et cetera.

Hulp tijdens het schrijven

Deel naar eigen inzicht kopieerblad 3 uit met daarop twee kaders waarop de leerlingen tekenen, plakken, stempelen en schrijven. Er zijn drie manieren, geordend van veel naar weinig steun:

1. De leerling knipt plaatjes uit die met de stad te maken hebben en plakt ze in de kaders; de leerkracht schrijft er later een aantal woorden bij die de leerling bedenkt.
2. De leerling tekent zelf twee acties van Ot in de stad in de voorgedrukte kaders van het uitgedeelde werkblad; de leerkracht schrijft er later een aantal woorden bij die de leerling bedenkt.
3. De leerling maakt een aantal tekeningen van verschillende activiteiten die Ot onderneemt, in de twee kaders van de voorgedrukte werkbladen. Daarna schrijft of stempelt de leerling er zelf woorden bij om de tekening te verduidelijken.

Help de leerlingen bij het tekenen, knippen, stempelen en schrijven van enkele woorden of woordgroepen. Schrijf eventueel de woorden voor, zodat de leerling ze kan naschrijven. Voorbeelden van acties uit het verhaal: Ot **fietst** naar de stad, mama **kijkt** op haar lijstje, Ot **eet** een ijsje.

Leerlingen die al een beetje kunnen lezen en schrijven, kunnen hun getekende of uitgeknipte actie met enkele woorden zelf verwoorden met een eigen spelling. Andere leerlingen gebruiken tekens, of krabbelen bij hun tekeningen.

Bespreken van de teksten

Na afloop bespreek je per groepje of klassikaal:

- Wat zie je op de tekening?
- Zie je goed wat Ot doet?
- Waaraan zie je dat?
- Kun je ook zien of Ot het naar zijn zin heeft?
- Waaraan zie je dat?

Door dit groepsgesprek over hun taaltekeningen, maken de kinderen spelenderwijs kennis met het bespreken van teksten. In de latere, gerichte tekstbesprekingen in de hogere leerjaren, leren ze om naar hun teksten te kijken met de ogen van de lezers voor wie de teksten bedoeld zijn. Na het groepsgesprek mogen de kinderen die dit willen hun tekening nog aanvullen of veranderen. Ze kunnen bijvoorbeeld een emoticon tekenen bij de duidelijkst getekende actie. Zo maken ze kennis met het herschrijven van teksten. Ze leren later hun teksten zo te herschrijven dat ze hun publiek en het doel waarmee ze hun teksten schrijven zo goed mogelijk bereiken.

Vraag de kinderen deze keer om de woorden die bij hun tekening zijn geschreven geel te kleuren (fietsen, ijs eten, kopen, wandelen, kijken). Zo worden ze zich ervan bewust dat actiewoorden belangrijk zijn in een verhaal. De kinderen die zelf nog geen woorden geschreven hebben, kunnen dit doen bij tekeningen van de andere kinderen. De schrijvers moeten hier wel eerst toestemming voor geven!

Leerlingen die dat willen, kunnen hun taaltekening nog aanvullen of veranderen, door bijvoorbeeld een pijltje te tekenen bij de getekende actie waar het om gaat, door de actie duidelijker te tekenen of door een woord toe te voegen.

Publiceren van de teksten

Verzamel alle taaltekeningen van de kinderen en plaats ze als apart hoofdstuk in het kijk-leesboek 'Eropuit!'

Schrijfactiviteit 2.2: Schoenen, broek, bloemen en een oesje

Tijdens deze activiteit ontdekken leerlingen:

- wat klinkerrijm is;
- hoe je een gedichtje kunt schrijven met woorden met de oe.

Besprek met de kinderen het deel van het verhaal waar geschreven staat welke dingen de moeder van Ot op haar boodschappenlijstje heeft staan: schoenen, broek, bloemen. Vraag wat de leerlingen opvalt aan deze woorden. De woorden hebben allemaal dezelfde klank, namelijk de oe. Wat zegt de moeder van Ot als hij een ijsje wil en hoe reageert Ot daarop? Ze zegt: “een ijsje staat niet op mijn lijstje; er staan alleen dingen met de ‘oe’ op”, waarop Ot zegt: “dan wil ik een oesje”.

Vraag daarna of de kinderen hun eigen naam willen zeggen met een oe: Mieke wordt Moeke, Tijs wordt Toes, Anna wordt Oena of Oenoe et cetera. Zo spelen de kinderen met klinkerrijm. Er wordt vast gelachen, want het klinkt heel grappig!

Vraag de kinderen om nog meer woorden te bedenken met de oe. De oe kan vooraan, in het midden of achteraan in het woord staan; geef hier voorbeelden van: oen, zoen, koe.

Ter ondersteuning staan hieronder 34 woorden met de oe. Het zijn woorden met één lettergreep:

bloem	doel	ploeg	snoep	voer
boef	<i>groen</i>	poef	snoet	voet
boeg	hoef	poen	soep	zoen
boek	hoek	poep	soes	
boer	koe	poes	stoel	
broek	koek	roek	stoep	
broer	koets	schoen	stoet	
	oen	snoek	vloer	

Het is voor de kinderen het duidelijkste als deze woorden zoveel mogelijk tastbaar in de klas aanwezig zijn (een echte broek, koek, schoen, stoel), eventueel wereldmateriaal (bijvoorbeeld boef, koets, ploeg). Als dat niet kan, is een duidelijke afbeelding met het woord eronder gedrukt of geschreven ook goed.

Er was een groot probleem in onze groep. De kinderen wisten veel woorden met de oe, maar we konden niet bij alle woorden materiaal vinden in het lokaal. Wat nu? Gelukkig kwamen de kleuters zelf al gauw met oplossingen. De een had thuis wel een knuffelpoes en de ander wel een bootje met een boeg. We spraken af dat alle kinderen thuis op zoek mochten gaan naar spullen met de oe en dat ze deze spullen mee naar school mochten nemen. Wat was het leuk om van ouders terug te horen hoe fanatiek ze hiermee aan de slag gingen. Het plezier van de kinderen werkte aanstekelijk en het thuisfront deed enthousiast mee. Deze positieve betrokkenheid vergrootte het spelenderwijs ontdekken van klanken.

De schrijfactiviteit

Deel 1: tekeningen voor de oe-mand

Ieder kind krijgt of kiest zelf een oe-woord om te tekenen, eventueel op het uitgedeelde kopieerblad (kopieerblad 4). Het blad is doormidden gevouwen en bestaat uit twee kaders.

In het eerste kader wordt het oe-woord getekend en gestempeld of geschreven.

In het tweede kader mogen de kinderen een woord kiezen zonder oe dat ze graag willen tekenen. Net als in het verhaal: een ijsje wordt een oesje. De tekening van het woord zonder oe komt in het tweede kader van het werkblad. Daarna kan het woord erbij worden gestempeld of geschreven, bijvoorbeeld huis – hoes.

Hulp tijdens het schrijven

Bied hulp aan de leerlingen bij het bedenken van het oe-voorwerp of dier dat ze gaan tekenen en schrijven of stempelen. Help hen bij het kiezen als ze dit lastig vinden. Zorg zoveel mogelijk voor de aanwezigheid van echte oe-voorwerpen of nagemaakt van Playmobil, of afbeeldingen met het woord erbij geschreven voor kinderen die dit als steun nodig hebben. Woorden kunnen ook uitgeknipt of gestempeld worden. Het gaat erom dat leerlingen spelenderwijs kennismaken met klinkerrijm en onbewust de koppeling leggen tussen vorm en betekenis.

Leerlingen die zelf al een beetje kunnen lezen en schrijven, kunnen het woord zelf schrijven in een eigen spelling. Andere leerlingen gebruiken letterachtige tekens, of krabbelen. Als alle leerlingen klaar zijn, worden de tekeningen van de oe-woorden in een echte mand gelegd: de 'oe-mand'.

Deel 2: het schrijven van een gedicht met oe-woorden

Als alle tekeningen in de mand gestopt zijn, gaan de kinderen in een kring om de mand zitten. Je pakt als voorbeeld drie tekeningen uit de mand en maakt er een gedichtje met klinkerrijm van:

De boer
eet snoep
en koek.

Leg uit dat *klinkerrijm* ontstaat als er gerijmd wordt met klinkers: er zijn twee of meer woorden met daarin dezelfde klinker of tweetekensklank. Aangezien het om een eerste kennismaking gaat, gaat het ook nu alleen om de oe-klank. Deel de tekeningen en woorden uit de oe-mand weer uit. Op de lijnen onder de kaders gaan de kinderen hun eigen gedichtje proberen te schrijven met hun zelf getekende oe-woord. Het gedichtje hoeft niet te kloppen; het gaat om het experimenteren met de oe-klank. Ze kunnen dus ook twee woorden stempelen of schrijven met de oe (boer en snoep). Ook kan het niet-oe-woord (huis – hoes) gebruikt worden. Bijvoorbeeld: *De boer eet een oesje of Er ligt snoep in het hoes.*

Deel 3: het schrijven van het gedicht met oe-woorden

Ook hiervoor geldt dat het niet gaat om het product, maar om het experimenteren met woorden en klanken. Je kunt hierbij zoveel differentiëren als nodig is. Een leerling kan de gestempelde woorden uit de kaders bijvoorbeeld zelf op de lijnen proberen te schrijven (boer, snoep). Een andere leerling wil al twee zinnen opschrijven met daarin oe-woorden. Die leerling kan zijn gedichtje eerst mondeling verwoorden en daarna met hulp van de leerkracht opschrijven, naschrijven of stempelen.

Bespreken van de teksten

Als de leerlingen klaar zijn, kijken ze nog eens goed naar hun werk. Wat hebben ze in de kaders getekend en geschreven? Kunnen ze dit vertellen? En is het gelukt om gedichtjes met klinkerrijm te maken? Probeer wat ze inbrengen te leiden naar hoe het voor andere lezers is om de gedichtjes te lezen. Zouden ze deze gedichtjes leuk vinden? Hierdoor krijgen kinderen langzaam het besef dat teksten gemaakt worden voor anderen die er plezier aan beleven.

Publiceren van de teksten

De tekeningen en gedichten worden toegevoegd aan de dichtbundel.

Overige leer-/ ontwikkelingsgebieden	Inhouden
Sociaal-emotionele ontwikkeling	Leren uiten en vormgeven van een rol. Initiatief nemen en plannen maken om een rol uit te voeren en te verdiepen.
Rekenen/wiskunde:	Zwembad bouwen, bouwtekening maken, plattegronden maken en op ruitpapier tekenen.
Oriëntatie op jezelf en de wereld	Vertel Tafel: Oesje laten navertellen, naspelen met wereldmateriaal (Playmobil).
Kunstzinnige oriëntatie	Kleien: ijsjes maken. Experimenteren met bevroren water in watertafel.
Bewegingsonderwijs	Rollen, gooien en vangen met ballen.

De rijmactiviteiten zoals ze hier uitgewerkt zijn, (activiteit 2.2 en 3.2) passen vooral bij de interesses en competenties van kinderen eind groep 2 – begin groep 3. Ze doen namelijk een beroep op het fonologisch bewustzijn van jonge kinderen.

Thema 3

‘Er leeft iets onder de grond’

Introduceer het derde deelthema door terug te gaan naar de poster. We gaan er weer op uit! Waar gaan we nu heen? Nodig een kind uit om de plek te onthullen: het bos. In het deelthema ‘Er leeft iets onder de grond’ leren leerlingen te praten en te schrijven over concepten en begrippen die te maken hebben met de natuur en de leefomgeving van de mol.

Als startpunt is gekozen voor het prentenboek ‘Het rijmt niet op Mol5’. Het verhaal bevat aanknopingspunten om het over de natuur te hebben, sluit aan bij de leef- en belevingswereld van het jonge kind en bevat bovendien elementen die ertoe uitnodigen om te spelen met taal, met beginrijm en klinkerrijm. Zo werk je niet alleen aan verhaalbegrip, maar ook aan het fonologisch bewustzijn.

Oriëntatie op het deelthema ‘Er leeft iets onder de grond’

Alle kinderen zijn wel eens in de natuur geweest. Om hen warm te maken voor het onderwerp lees je een verhaal voor, bijvoorbeeld ‘Het rijmt niet op mol’.

In dit prentenboek ontmoet Gis de Geit Milo Mol, die woont in een...

Als hint om te raden waar Milo woont, zegt hij dat het antwoord niet op ‘mol’ rijmt, maar toch gaat Gis de Geit door met rijmwoorden bedenken. Milo Mol geeft het op en wil het vertellen, maar Gis de Geit wil blijven gissen. Uiteindelijk vertelt Milo Mol dat hij in een molshoop woont. Gis de Geit vindt het maar een zielig hoopje en het rijmt bovendien niet eens op mol. Daar laat Milo Mol het niet bij zitten en hij legt uit dat het geen zielig molshoopje is, maar dat het doorgaat tot diep in de grond... en zo komen ze toch uit bij ‘hol’. Praat na het voorlezen met de kinderen over het boek. Vertel dat ze nu weten waar Milo Mol woont. Vraag wat een mol allemaal doet. Dat heeft te maken met acties, met gebeurtenissen. Deze acties staan niet in het boek, maar gaan ze zelf bedenken. Om hen hierbij te helpen, kun je informatieve boeken over de mol in de boekenhoek leggen, plaatjes met woorden laten zien van de mol en eventueel een filmpje bekijken over de mol, bijvoorbeeld over hoe hij graaft, slaapt en wat hij verder doet. Richt de aandacht van de kinderen steeds op de actiewoorden die duidelijk maken wat een mol doet.

Na het lezen van het prentenboek ‘Het rijmt niet op mol’, zing ik het liedje ‘Onder de grond’ en introduceer ik de handpop Mol. Deze handpop brengt direct betrokkenheid bij de kinderen teweeg. Ze praten met de mol alsof hij levensecht is en vergeten mij als leerkracht. Via de mol kan ik spelenderwijs de vragen van de activiteit over het maken van de informatietekst naar voren brengen. “Wat doet een mol eigenlijk allemaal?” De kinderen geven antwoord aan de mol, beelden het uit, kijken en luisteren naar elkaar en vullen elkaar aan. Met papier, stempels en tekenmateriaal in de buurt is de link naar het tekenen en schrijven makkelijk gemaakt.

⁵ Clarke, B. (2023). *Het rijmt niet op Mol* (B. Westera, Vert.). Witte Leeuw.

Thema: Er leeft iets onder de grond

Verhaallijn	Mogelijke sleutelvragen
Opening van het thema (plaats, situatie, personen, probleemstelling)	• Welk dier is Milo? • Welk dier is Gis? • Waar speelt het zich af? • Wat moet Gis raden?
Kernelementen uit het verhaal	• Wat valt je op aan de namen van Milo en Gis? • Weten jullie wat gissen betekent? • Wat valt je op aan de woorden die Gis bedenkt? • Hoe loopt het af?
Informatief gedeelte	• Hebben jullie wel eens een molshoop gezien? • Waar? • Welke dieren leven nog meer onder de grond? Vraag 1: Hoe ziet een mol eruit? Vraag 2: Hoe leeft een mol? Vraag 3 : Hoe slaapt een mol? Vraag 4: Wat eet een mol?

Dit verhaal heeft geen episodes, omdat het een informatief boek is. Door de introductie van een tekst waarin het gaat om 'lezen om iets te leren', maken kinderen kennis met informatieve teksten.

Echter, prentenboeken combineren vaak verhalende met informatieve elementen. Dit is ook het geval in 'Het rijmt niet op mol'⁶ en het prentenboek 'Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft'.⁷

Ik merk dat de kinderen in mijn groep heel graag meer te weten willen komen over de natuur om hen heen. Ze zijn nieuwsgierig en stellen mooie vragen. We kunnen deze vragen opzoeken in een informatieboek. De natuur in gaan met een meerweter (dat kan bijvoorbeeld een boswachter zijn of een ouder zijn die veel van het onderwerp weet) is een mooie verrijking, maar ook beeldmateriaal op Schooltv werkt ondersteunend. Als ik informatie filmpjes bekijk met de kleuters, druk ik regelmatig op de pauzeknop om het met de kinderen inhoudelijk te hebben over wat er verteld is en wat we gezien hebben. Soms bekijken we hetzelfde stuk een aantal keer, om er steeds weer informatie aan toe te kunnen voegen.

We geven twee uitgewerkte schrijfactiviteiten naar aanleiding van het deelthema 'Er leeft iets onder de grond', met het prentenboek 'Het rijmt niet op Mol' als startpunt.

⁶ Clarke, B. (2023). *Het rijmt niet op Mol* (B. Westera, Vert.). Witte Leeuw.

⁷ Holzwarth, W., & Erlbruch, W. (2022). *Over een kleine mol die wil weten wie er op zijn kop gepoept heeft*. C. de Vries-Brouwers.

Schrijfactiviteit 3.1:

In de natuur

Tijdens deze activiteit ontdekken leerlingen:

- wat actiewoorden zijn (herhaling);
- dat je met actiewoorden heel precies kunt tekenen en beschrijven wat een dier doet (herhaling);
- wat een informatietekst is.

Vertel de leerlingen dat ze vandaag weer een tekst gaan schrijven voor het boek 'Eropuit'. Deze keer schrijven ze geen verhaal, maar een informatietekst waarin ze vertellen wat een mol allemaal doet.

De schrijfactiviteit

Vertel de leerlingen dat ze met tekeningen en woorden een informatietekst gaan maken waarin ze vertellen wat een mol allemaal doet. Dit doen ze door vier acties van de mol te tekenen en te beschrijven met actiewoorden. Ze kunnen tekenen en de tekeningen aanvullen met woorden (stempelen, naschrijven of schrijven). Door deze taaltekeningen te maken, leren ze over het leven van de mol.

Hulp tijdens het schrijven

Geef de kinderen eventueel kopieerblad 5 met vier kaders. In deze kaders gaan ze tekenen en/of schrijven over de volgende vragen:

1. Wat eet de mol?
2. Hoe speelt de mol?
3. Hoe graaft de mol?
4. Hoe slaapt de mol?

Vertel dat ze deze vragen kunnen beantwoorden door er taaltekeningen over te maken die de acties van de mol laten zien. Herinner ze aan de vorige taaltekeningen met actiewoorden: over zichzelf in het zwembad, over Ot in de stad. Leg de verschillen met de vorige tekeningen/teksten uit:

- Ze maken nu niet een verhaal, maar taaltekeningen met informatie over wat een mol doet.
- In plaats van één tekening, maken ze vier kleinere tekeningen. Op iedere tekening staat één actie. Zo wordt duidelijk dat de mol allemaal verschillende dingen doet. Vertel de kinderen nogmaals dat je met actiewoorden een gebeurtenis kunt beschrijven.

Er zijn drie manieren van werken, van veel naar weinig steun:

1. De leerling knipt plaatjes uit van een mol en plakt ze in de kaders; de leerkracht schrijft er later een aantal woorden bij die de leerling bedenkt (de vier acties van de mol).
2. De leerling tekent zelf de vier acties in de voorgedrukte kaders van het uitgedeelde werkblad; de leerkracht schrijft er per kader een woord, een woordgroep of zin bij die de leerling bedenkt.
3. De leerling tekent zelf de vier acties en stempelt er enkele woorden of zinnen bij.
4. De leerling tekent zelf de vier acties en schrijft woorden of zinnen na die de leerkracht heeft voorgeschreven, of schrijft de woorden er zelf bij.

Help de leerlingen bij het tekenen, knippen, stempelen en schrijven van enkele woorden of zinnen die de acties van de mol weergeven.

Bespreken van de teksten

De kinderen kunnen in groepjes van vier naar elkaars tekeningen kijken en erover praten. Begin het gesprek aan de hand van de volgende vragen:

- Waar op de tekening eet de mol?
- Waar zie je de mol graven?
- Waar zie de mol spelen?
- Waar zie je de mol slapen?
- Hoe kun je dat zien/waaraan zie je dat?
- Zijn er actiewoorden bij de tekeningen geschreven?

NB: op basis van dit groepsgesprek, waarin ze spelenderwijs leren om teksten te bespreken, kunnen kinderen hun tekening nog aanvullen of veranderen. Ze kunnen bijvoorbeeld details toevoegen, pijltjes zetten bij de getekende acties van de mol of de omgeving erbij tekenen, door duidelijk te maken dat de mol zich in een gangstelsel onder de grond bevindt, of door molshopen erbij te tekenen. Door dingen toe te voegen, maken ze ook kennis met het herschrijven van teksten.

Publiceren van de teksten

Bundel de taaltekeningen over de mol tot een informatieboek, 'Er leeft iets onder de grond'. In de boekenhoek kunnen de kinderen elkaars teksten lezen en elkaar voorlezen. Om kinderen spelenderwijs bewust te maken van het verschil in soorten teksten kunnen de kinderen ook kiezen welk boek ze het liefste lezen: verhalen over activiteiten in het zwembad of in de stad, of een tekst waarin je iets leert over wat een mol allemaal doet.

Foto: Norbert Waalboer

Schrijfactiviteit 3.2: Milo Mol woont in een hol.

Leerlingen ontdekken:

- wat woordrijm is;
- wat beginrijm is.

Oriëntatie op de schrijfactiviteit

Lees het prentenboek over Milo Mol opnieuw voor en blik terug op de vorige schrijfoopdracht, waarin de kinderen in een vierluik hebben getekend wat de mol eet, hoe de mol speelt, graaft en slaapt. Zo maakten de leerlingen een informatietekst over de mol. Nu gaan ze een gedicht maken over de mol of een ander dier in de natuur. Na het verhaal 'Een oesje' hebben de leerlingen vorige keer geoefend met klinkerrijm. Wie kan er nog een voorbeeldje geven van klinkerrijm?

Vertel de kinderen dat ze vandaag ook gaan rijmen en dat ze gaan oefenen met een ander rijm. Vraag wat er allemaal rijmt op geit. Wat rijmt er allemaal op mol? Noteer de rijmwoorden (woordrijm) die de kinderen noemen op het digibord of een groot vel.

Idealiter zijn er kaartjes met afbeeldingen aanwezig, want een geschreven woord zonder plaatje zegt de meeste leerlingen nog niks. Wel kunnen ze door het noteren zien dat de klanken overeenkomen, omdat de letters hetzelfde zijn (**mol-hol**).

Vraag de leerlingen daarna wat opvalt aan de namen Gis de Geit en Milo Mol. Welke letters horen ze? Het gaat erom dat de beginletter hetzelfde is. De kinderen benoemen (met hulp) de letters G en M. Omdat de beginletters hetzelfde zijn heet dit rijm beginrijm. Beginrijm is waarschijnlijk nieuw voor de meeste leerlingen. Daarom gaan ze ermee experimenteren.

Maak groepjes van vier of vijf leerlingen. Vraag het eerste groepje om zoveel mogelijk namen met dezelfde beginletter te bedenken en wijs eerst op bestaande namen: Dikkie Dik, Berend Botje, Henny de Heks, Poekie Poes. Kennen ze zelf ook namen die met dezelfde letter beginnen? Misschien hun eigen voor- en achternaam? (Mariska Maas, Jan Jansen). Daarna doen ze ditzelfde met diernamen die ze verzinnen: Aadje Aap, Berend Beer, Erik Egel, Mo Muis, Kaatje Kangaroo, Hanna Hond.

Foto: Norbert Waalboer

De schrijfactiviteit

Vertel de leerlingen dat ze samen een gedichtje van twee zinnen gaan maken dat rijmt en dat gaat over hun lievelingsdier. In de eerste zin zit beginrijm, bijvoorbeeld Harry de hond. De tweede zin rijmt op de eerste zin door woordrijm:

1. Harry de hond
2. heeft een grote mond.

Wijs op de beginrijmwoorden die ze eerder bedacht hebben: Gis de Geit, Milo Mol, Karel de Kater, Miep de Muis, Harrie de Hond. Ze mogen hun lievelingsdier eerst tekenen. In de regel eronder schrijven of stempelen ze de naam en het dier. Daarna bedenken ze een zin die rijmt op het dier.

Vertel dat de gedichtjes een plaats krijgen in de eerder gemaakte dichtbundel. De kinderen in de klas zullen het leuk vinden om alle gedichtjes te lezen.

Gehaakte Mol
door Jospheien Martinec

Hulp tijdens het schrijven

Gebruik eventueel kopieerblad 6.

Herhaal kort wat de kinderen gaan doen: ze verzinnen een naam voor een dier met beginrijm, tekenen het dier en verzinnen het gedichtje.

Geef voorbeelden om de uitleg voor de kinderen concreet te maken:

Miep de muis
is laat thuis

Harrie de hond
Heeft een grote mond

Poekie de Poes
likt van de appelmoes

Bas de Beer
zwemt in het meer

Katja de koe
is heel erg moe

Help de kinderen die niet vooruit kunnen. Bijvoorbeeld bij het bedenken van de namen voor de dieren: bespreek samen de eerste letter van het dier. Kunnen ze die letter al schrijven? Bijvoorbeeld: Koe is met de K, Beer is met de B, Wolf is met de W, Geit is met de G. Het gaat er in de eerste plaats om dat ze de naam en het dier zelf bedenken, niet dat ze dit ook al op kunnen schrijven.

Welke naam past bij de koe, de beer, de hond, de wolf? Het gaat steeds om dezelfde beginletter: Klara de Koe, Bart de Beer, Hassan de Hond, Tirza de Tijger, Wobke de Wolf, Gis de Geit, Lilly de Leeuwin, Vera de Vlinder. Maak dit duidelijk door overdreven te articuleren en door het zelf op te schrijven en te wijzen op dezelfde letters.

Bedenk vervolgens samen met het kind allemaal woorden die op dat dier rijmen.

Help nu een keuze maken: wat wil je dat jouw dier doet in het gedicht? Hier komen de actiewoorden uit de drie eerder gemaakte taaltekeningen weer terug!

Als het lukt, laat de leerlingen dan een kort zinnetje bedenken dat rijmt op de eerste zin:

Bas de Beer
zwemt in het meer

In groep 3 zal dit wel lukken, maar voor sommige kinderen in groep 1-2 is dit nog moeilijk. Daag hen op een andere manier uit. Ze mogen bijvoorbeeld een onzinrijmpje maken. Ze kunnen dan toch het dier tekenen.

Het schrijven kunnen de meeste kinderen niet alleen. Er zijn verschillende opties:

- De leerkracht schrijft de twee zinnen op.
- De leerlingen stempelen de zinnen of schrijven de zinnen na.
- De leerlingen schrijven de zinnen zelf (invented spelling).

Het gaat erom dat de kinderen spelenderwijs kennismaken met beginrijm en woordrijm. Het moet geen technische oefening worden. Creativiteit staat voorop. Door het (samen met hen) te doen wordt het klankbewustzijn spelenderwijs vergroot. Nog belangrijker is dat kinderen plezier krijgen in het spelen met taal en in het luisteren naar en schrijven van gedichtjes. Ook wordt een basis gelegd voor het met plezier leren lezen in groep 3.

Bespreken van de teksten

Wanneer de leerlingen klaar zijn, gaan ze hun werk bekijken. Dit is een eerste kennismaking met het leren bespreken van teksten. Laat ze reageren op elkaars gedichtjes.

Geef de leerlingen ten slotte een van de twee volgende opdrachten, zodat ze zich ervan bewust worden dat ze geëxperimenteerd hebben met beginrijm en woordrijm:

- Kleur dezelfde beginletters met een stift blauw (bas de beer) (=beginrijm) OF
- Kleur de rijmwoorden geel (bas de beer, zwemt in het meer) (woordrijm)

NB. Beginrijm is lastiger, dus stimuleer het experimenteren hiermee door leerlingen die veel belangstelling hebben voor geschreven taal.

Miep de muis
is laat thuis

NB. kinderen hoeven geen hoofdletters te gebruiken en het is prima wanneer zij het door elkaar gebruiken.

Kom samen met de kinderen tot de conclusie dat ze al heel veel weten over gedichten: Een gedicht kun je herkennen aan de vorm: het is vaak kort en bestaat uit een paar woorden of zinnen. Vaak worden woorden of zinnen herhaald, er is een bepaald ritme en sommige gedichten rijmen, maar dat hoeft niet.

Publiceren van de teksten

Alle gedichten (en tekeningen) uit deze activiteit worden toegevoegd aan de eerder gemaakte dichtbundel die in de klas komt te liggen, in de boekenhoek. De kinderen kunnen zo hun eigen en andermans werk bekijken en herlezen, wat motiverend is en het lees- en schrijfplezier aanwakkert.

Overige leer-/ ontwikkelingsgebieden	Inhouden
Sociaal-emotionele ontwikkeling	Gericht vragen leren stellen. Hulp aan leren bieden en anderen leren helpen.
Rekenen/wiskunde:	Dieren tellen, rangtelwoorden gebruiken (eerste, tweede, derde dier), verhoudingsgewijs vergelijken en ordenen.
Oriëntatie op jezelf en de wereld	Samen ervaringen opdoen met zandtafel: gangen graven en molshopen maken.
Kunstzinnige oriëntatie	Proppen: mol maken van propjes Wasco: mol tekenen onder de grond of gangenstelsel tekenen.
Bewegingsonderwijs	Onder een obstakel door kruipen of door een tunnel of door de hoepels heen kruipen. Een geblinddoekt klasgenootje begeleiden (mollen zijn slechtziend).

Bijlage 1 - Pagina 1

Focusdoelen en inhoud in dit thema voor groep 1-3	Thema: Eropuit!	Leerkrachtgebonden en geplande activiteiten (expliciet aanbieden).	Kansen in het spel, thematafel, themahoek, lees-schrijfhoek
Mondelinge taalvaardigheid <i>Woordenschat</i> • Uitbreiden van de receptieve en productieve woordenschat • Passende woorden gebruiken voor concrete zaken <i>Luisteren</i> • Luisteren naar en begrijpen van prentenboeken, verhalen en gedichten, belevenissen van volwassene of kind, informatie over concrete onderwerpen • Interpreteren van wat wordt verteld (relateren aan eigen kennis en ervaring; betekenis afleiden uit intonatie en stemgebruik) • Samenvatten van wat wordt verteld (bijv. wat was de belangrijkste gebeurtenis in het verhaal?) <i>Spreken</i> • Vertellen voor vertrouwd publiek: vertellen of navertellen van een verhaal, vertellen over een gebeurtenis of eigen ervaring (bijv. na het spelen van een spel) <i>Gesprekken voeren</i> • Deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken (om informatie uit te wisselen, voor discussie en overleg) • Reageren op elkaar, vragen stellen en beantwoorden	Ik leer zwemmen Aadje Piraatje Episode 1: Aadje leert zwemmen Episode 2: Er komt een haai Episode 3: Het is feest	Ik leer zwemmen Taaltekening/verhaal maken over het zwembad met gerichte instructie over actiewoorden (1.1) Gedicht schrijven met focus op ritme en herhaling (1.2) Extra: Het liedje van Aadje Piraatje aanleren (zie Aadje Piraatje Zwemles - Liedje - Sesamstraat)	Ik leer zwemmen Losse prenten (gelamineerd) uit het boek op volgorde leggen Naspelen van het verhaal met behulp van attributen in de themahoek (zwembandjes etc.) of met behulp van de watertafel Experimenteren met drijven en zinken met behulp van wereldmateriaal Schilderen van zwemervaringen Zwembad bouwen in de bouwhoek (eventueel eerst een bouwtekening maken)

Bijlage 1 - Pagina 2

Focusdoelen en inhoud in dit thema voor groep 1-3	Thema: Eropuit!	Leerkrachtgebonden en geplande activiteiten (expliciet aanbieden).	Kansen in het spel, thematafel, themahoek, lees-schrijfhoek
Lezen <i>Leesplezier</i> • Ontwikkelen van leesplezier vanuit een rijke leesomgeving • Zich inleven in alledaagse onderwerpen (aansluiten bij de leefwereld en bij onderwerpen die verder afstaan van het kind). <i>Fonemisch bewustzijn en alfabetisch principe:</i> • Spelen met klanken (fonemen): Oesje • Ontdekken van het alfabetisch principe • Deelnemen aan woord- en klankspelletjes • Ontdekken dat letters met klanken corresponderen • Herkennen en gebruiken van rijmwoorden • Ontdekken van de structuur van taal (tekst, zin, woord) <i>Oriëntatie op verhaal en tekst</i> • Kennismaken met verhalende teksten, vooral expressief • Kennismaken met poëzie, simpele rijmpjes, versjes en liedjes die vooral vormvast zijn (Aadje Piraatje) • Kennismaken met informatieve teksten (bijv informatieve prentenboeken) • Naspelen of navertellen van een voorgelezen verhaal • Onderscheiden van de hoofdcomponenten van een verhaal (wie, wat, waar, wanneer)	Samen naar de stad Een oesje Episode 1: Ot gaat op de fiets naar de stad Episode 2: Ot verzint 'ijsje met de oe' Episode 3: Ot krijgt een oesje.	Samen naar de stad Taaltekening/verhaal maken van de stad met twee episodes, met gerichte instructie over actiewoorden (2.1) Gedicht schrijven met focus op klinkerrijm; de oe-klank (2.2)	Samen naar de stad Naspelen van het verhaal in de themahoek (met behulp van wereldmateriaal): mama, Ot, stad, ijswinkel en kledingwinkel Experimenteren met oe-woorden en plaatjes hiervan opzoeken en opplakken in de lees/schrijfhoek Stempelen van woorden met de 'oe' in de lees/schrijfhoek Een hoek inrichten als ijssalon, waar het spel wordt gestimuleerd: afrekenen van gekochte artikelen, bolletjes ijs op maat en kleur sorteren, grafiek bijhouden van verkoop, bonnen maken IJsjes maken van klei Experimenteren met bevroren water (ijs) en het smeltproces in de watertafel

Bijlage 1 - Pagina 3

Focusdoelen en inhoud in dit thema voor groep 1-3	Thema: Eropuit!	Leerkrachtgebonden en geplande activiteiten (expliciet aanbieden).	Kansen in het spel, thematafel, themahoek, lees-schrijfhoek
Schrijven <i>Oriëntatie op geschreven taal</i> • Ontwikkelen van kennis van de functies van schrijven • Ontdekken van het verschil tussen 'schrijven' en 'lezen' • Achterhalen van de betekenis van geschreven taal <i>Voorbereidend schrijven/ontluikend schrijven</i> • Spelen met lettertekens (benoemen en schrijven) • Schrijven van woorden met grote eenheden • Tekenen en versieren van woorden • Schrijven met eigen grafische middelen • Ervaring opdoen met het schrijven van woorden: losse woorden en korte (2woords)zinnen; bijv. korte zinnen bij zelfgemaakte tekeningen • Vertellen wat gebruikte tekens in het eigen schrift betekenen. • Ervaren dat geschreven taal communicatieve doelen heeft • Ervaring opdoen met de schrijfdoelen 'een ander informeren' en 'een ander plezier verschaffen' • Plezier krijgen in schrijven.	Er leeft iets 'onder de grond' Het rijmt niet op mol Vraag 1: Hoe ziet een mol eruit? Vraag 2: Hoe leeft een mol? Vraag 3 : Hoe slaapt een mol? Vraag 4: wat eet een mol?	We verkennen de natuur 'onder de grond' Informatietekst maken met focus op vier informatieve vragen over de mol (3.1) Gedicht schrijven met focus op beginrijm en woordrijm (3.2)	We verkennen de natuur 'onder de grond' Informatieve boeken aanbieden over de mol/ onder de grond in de lees/schrijfhoek Gangenstelsel maken met behulp van buizen in de themahoek 'onder de grond' Gangen graven en molshopen maken in de zandtafel Mollen maken van propjes papier. Mol tekenen onder de grond of gangenstelsel tekenen met wascokrijt.

Bijlage 2 - Themaweb Eropuit!

Themaweb Groep 1 en 2

basis

extra

verrijkt

Spel- en onderzoeksactiviteiten

Doel: een symbolisch rollenspel spelen

- leren uiten in en vormgeven van de gekozen rol
- actief zijn, initiatief nemen en plannen maken om de rol uit te voeren en te verdiepen

Aanpak:

- onderzoeken, redeneren en problemen oplossen
- zelfsturing en zelfreflectie

Thema-activiteiten: winkel met ijsjes of ijsalon

- afrekenen van gekochte artikelen, bolletjes ijs en hoorntjes op maat en kleur sorteren
- grafiek bijhouden van verkoop, bon maken

Vertelafel:

Het verhaal 'Oesje' laten navertellen en naspelen met werledmateriaal (Playmobil)

Basisdoelen spel

Aanpak:

- voorspelen en meespelen bij de spelactiviteiten
- taal inbrengen
- woorden herhalen op verschillende manieren.

Doel:

- leren initiatieven eerst te bespreken en daarna in overleg uit te voeren.

Aanpak:

- eerste week kort bespreken - voorafgaand aan het spel - , daarna zelfstandig werken in de hoek.

Doelen grove en fijne motoriek

Atelier activiteiten:

- schilderen van eigen zwemervaring
- experimenteren met waterverf
- ijsjes maken met klei

Gymles:

- golfbewegingen en draaikolken met linten maken (eventueel met behulp van muziek)
- kruipen en geblijndoekt parcours lopen
- ballen rollen, gooien en vangen

Onderzoeksactiviteiten/uitstapjes:

- watertafel: samen ervaringen opdoen met drijven en zinken
- zandtafel: samen ervaringen opdoen met gangen graven en molshopen maken

Activiteit

Manipuleren en experimenteren met materialen.

Activiteit

Een eigen kunstzinnige interpretatie van het verhaal geven en op zelfgekozen notatiewijze vastleggen (denk aan schilderen, wasco)

Reken-wiskundige doelen:

- Getalbegrip: resultatief tellen
- eenvoudige verdeelsituaties (handelend) kunnen oplossen tot en met ten minste 12 en kunnen vertellen wat het resultaat is
- ordenen, schatten en vergelijken van objecten tot en met ten minste 10, begrip en gebruik hoeveelhedsbegrippen en representeren van hoeveelheden in staafdiagrammen
- hoeveelheden tot en met 6 kunnen vergelijken en ordenen op meer, minder, evenveel, meeste, minste en deze begrippen actief kunnen toepassen
- meten: gepast kunnen betalen van voorwerpen/bedragen onder de 10 euro met munten van 1 en 2 euro, begrijpen dat munten en briefjes verschillende waardes hebben, begrijpen dat twee munten samen toch minder waard kunnen zijn dan één munt
- meetkunde: eenvoudige meetkundige patronen kunnen namaken
- in eenvoudige meetkundige patronen regelmaat en symmetrie herkennen en deze voortzetten

Bouwtafelactiviteiten:

- zwembad bouwen
- bouwtekening maken
- plattegronden maken op ruitpapier

Activiteit leerplein (indien aanwezig): ijswinkel

Automatiseringsoefeningen:

- hoeveelheid-cijfer koppeling
- sprongen van twee (ijsjes met 2 bolletjes)

Ontwikkelingsmateriaal:

- kralen rijgen
- mozaïek

Doel:

- herhalen doelen getalbegrip
- omgaan met hoeveelheden uit vorige thema

Aanpak:

- voordoen
- samendoen
- nadoen

Doel:

- Het leren verwoorden van de aanpak/het proces

Aanpak:

- verkorte instructie
- zelf laten uitproberen en daarna aan jou, de leerkracht laten uitleggen
- laten zien welke strategieën de leerling gebruikt heeft.

Ontluikende en beginnende geletterdheid

- isoleren van klanken
- synthetiseren van klanken
- zinnen maken
- eerste en laatste woord benoemen

Aanpak:

- Hardop laten meedoen met versjes en liedjes
- Oefeningen in kleine kring aanbieden
- Koppeling met de betekenis leggen; woorden en zinnen passend bij het thema

Lees / schrijfactiviteiten met als doel koppelen van woorden aan visueel materiaal:

- Prijskaartjes maken (deelthema 'in de stad')
- Woordkaarten maken
- speelplannen en bestellijsten/bonnetjes maken
- woorden stempelen

Doelen:

- Auditieve analyse, synthese en objectivatie
- Herkennen van korte en lange klanken

Aanpak:

- voordoen
- samendoen
- nadoen

Doelen:

- Fonemisch bewustzijn ontwikkelen
- Beginrijm kunnen toepassen in een zin

Aanpak:

- Moment inbouwen voor extra instructie op de verrijksdoelen

Eropuit!

Mondelinge taal

Doelen:

Woordenschat

- Uitbreiden van de receptieve en productieve woordenschat
- Passende woorden gebruiken voor concrete zaken

Luisteren

- Luisteren naar en begrijpen van prentenboeken, verhalen en gedichten, belevenissen van volwassene of kind, informatie over concrete onderwerpen
- Interpretieren van wat wordt verteld (relateren aan eigen kennis en ervaring; betekenis afleiden uit intonatie en stemgebruik)
- Samenvatten van wat wordt verteld (bijv. wat was de belangrijkste gebeurtenis in het verhaal?)

Sprekken

- Vertellen voor vertrouwd publiek: vertellen of navertellen van een verhaal, vertellen over een gebeurtenis of eigen ervaring (bijv. na het spelen van een spel)

Gesprekken voeren

- Deelnemen aan geplande en ongeplande gesprekken (om informatie uit te wisselen, voor discussie en overleg)
- Reageren op elkaar, vragen stellen en beantwoorden

Activiteiten:

- Woordveld maken rondom thema 'Eropuit!'
- Voorlezen en werken met de themaboeken: Aadje Piraatje, Een dik jaar Julia en Ot, Het rijmt niet op mol
- Scholtaalwoorden uit het thema op woordbeeldkaarten laten zien bij de vertelafel en op een woordtrap, zoals afrekenen en bestellen.
- Versjes en liedjes aanleren, zoals het versje/liedje van Aadje Piraatje

Doel:

actief deelnemen aan gesprek in kleine groep

Aanpak:

- meespelen bij de spelactiviteiten en daarbij bewust taal inbrengen
- op verschillende manieren woorden herhalen
- concrete feedback geven.

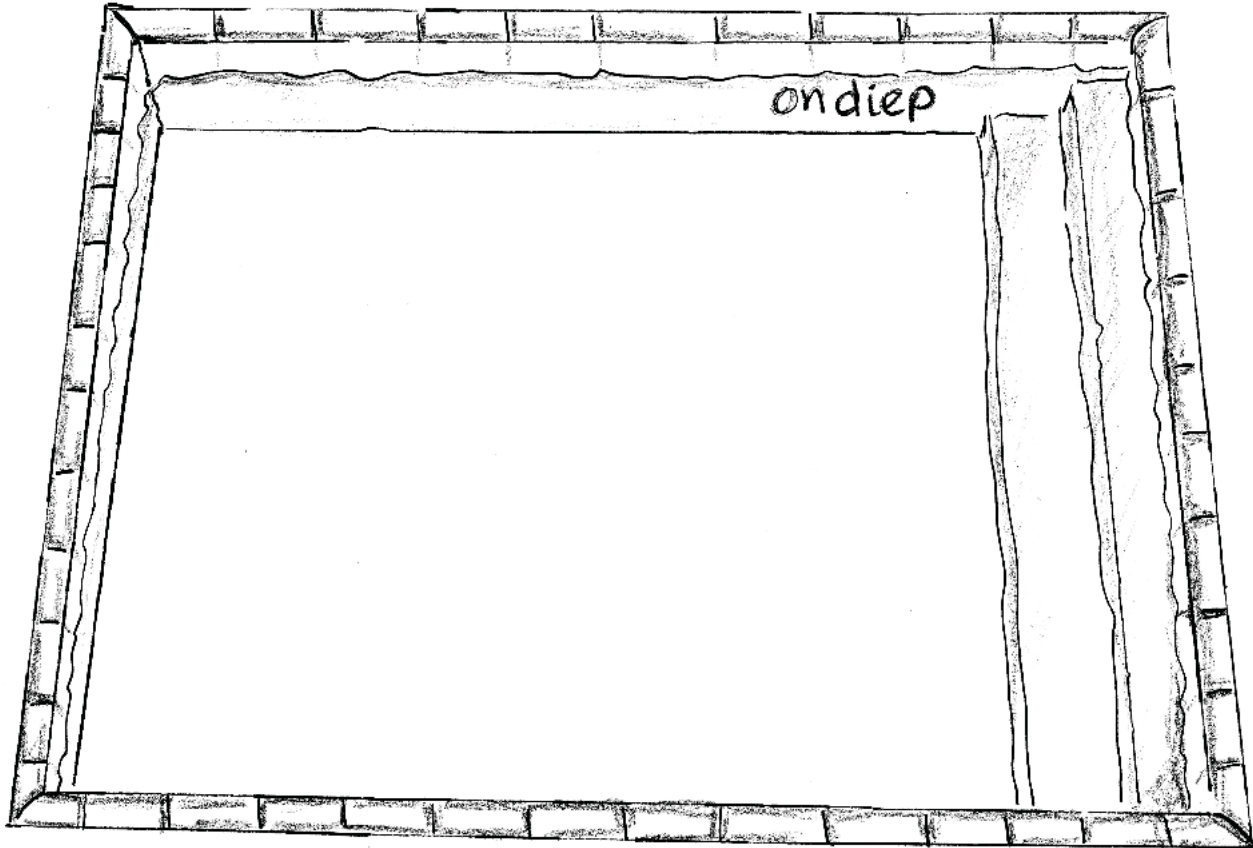
Doel:

Stellen en beantwoorden van vragen in interactie met anderen

Aanpak:

- meespelen en observeren welke taal wordt gebruikt en waar nodig taal inbrengen
- gespreksregels hanteren

In het zwembad

.....

.....

.....

.....

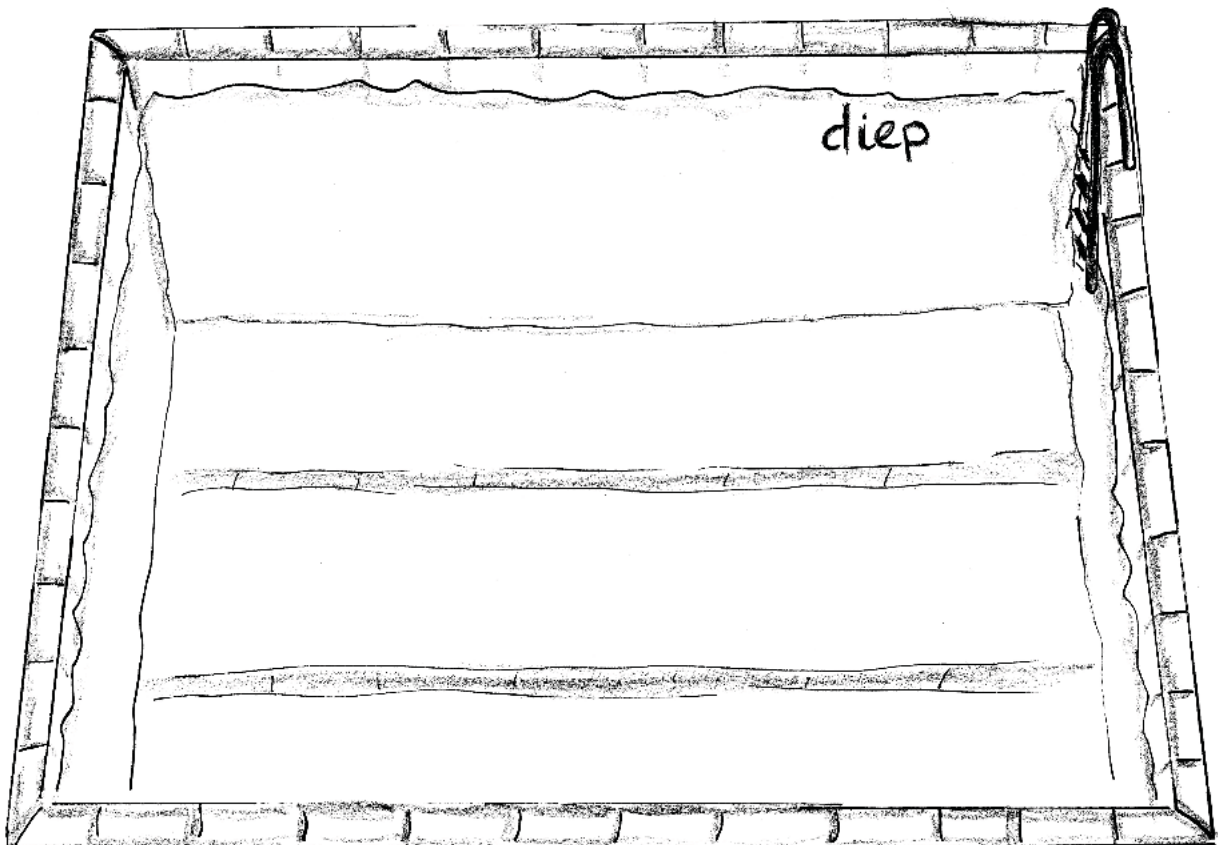
In het zwembad

.....

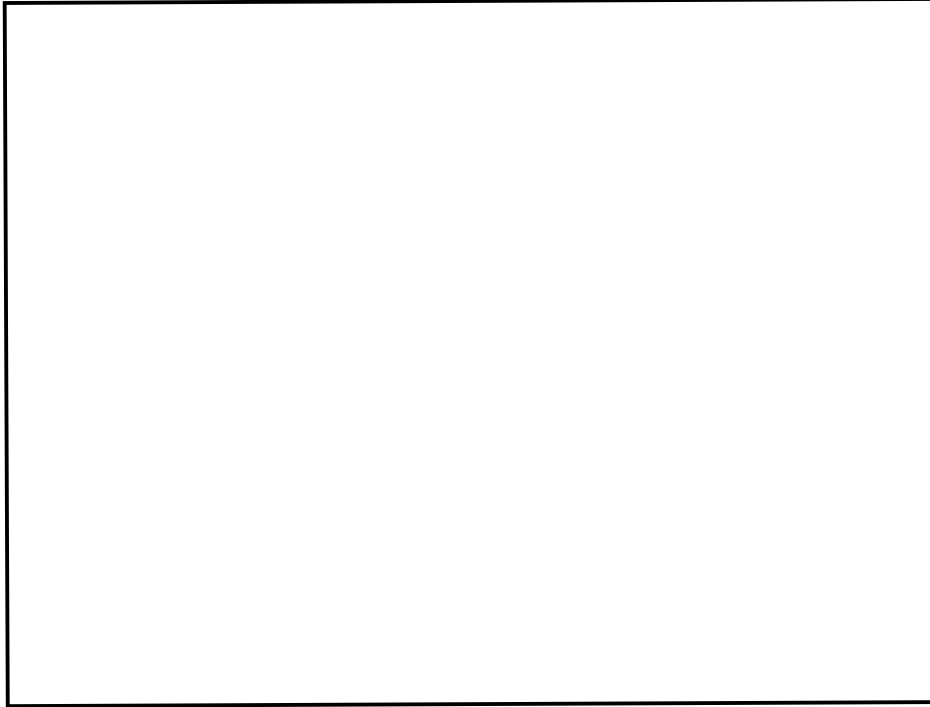
.....

.....

.....

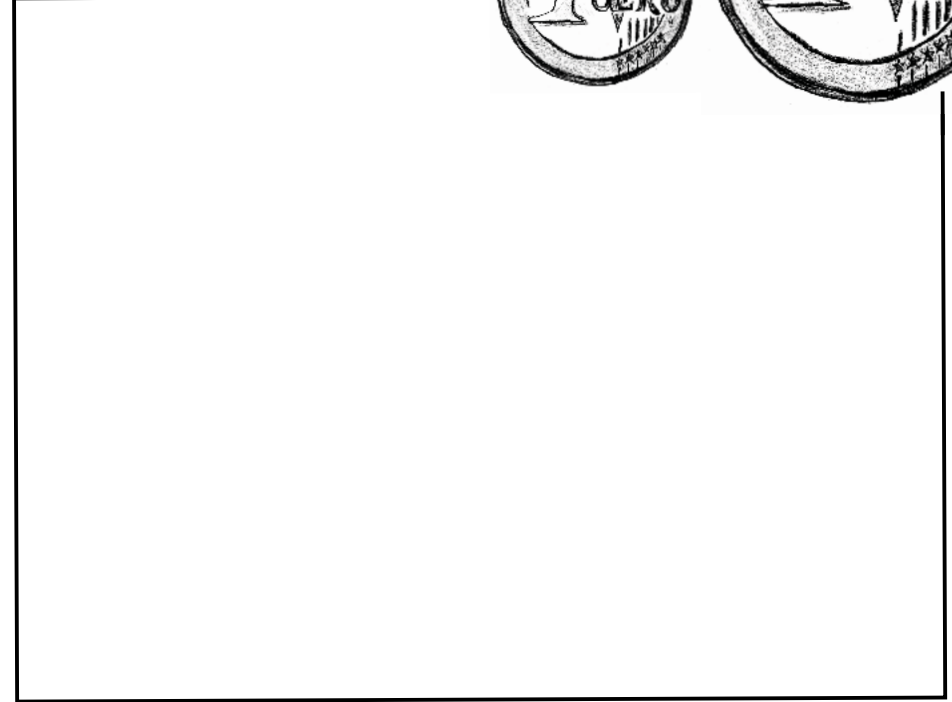

In de stad

.....

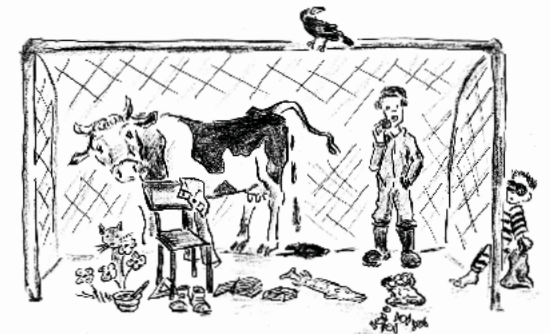
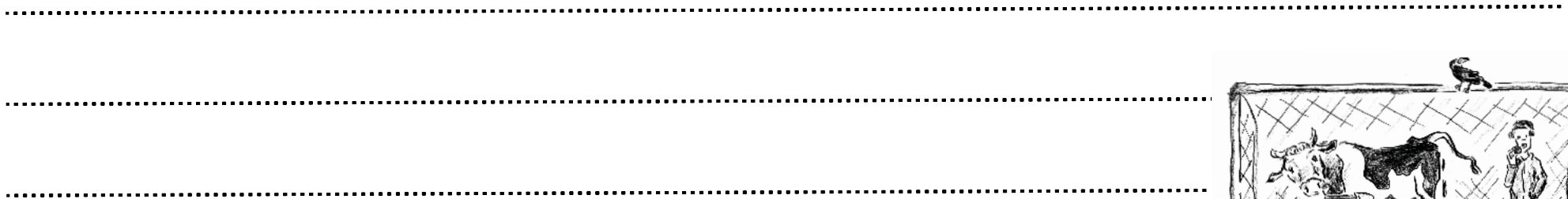
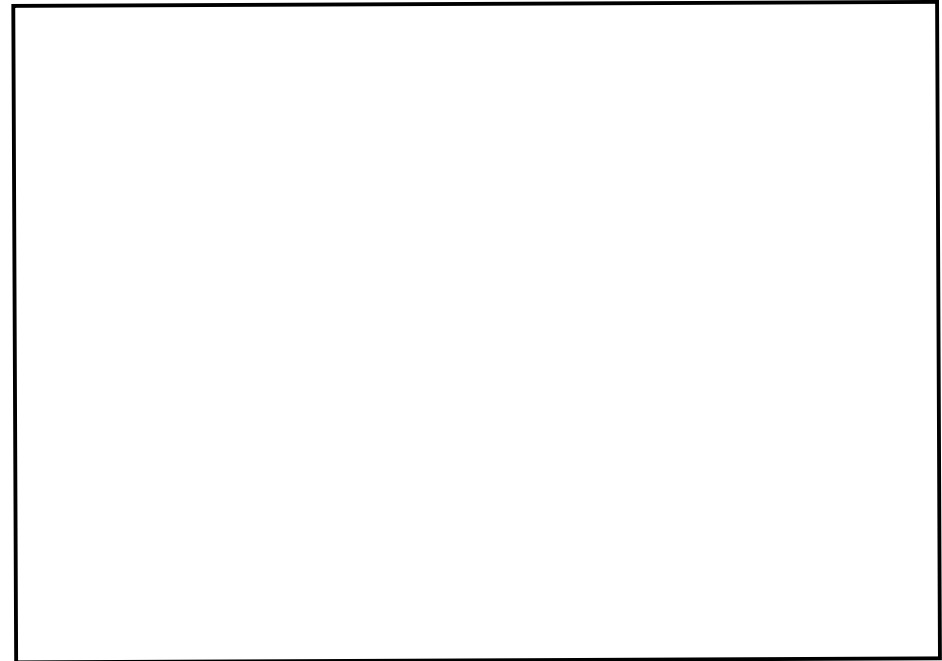
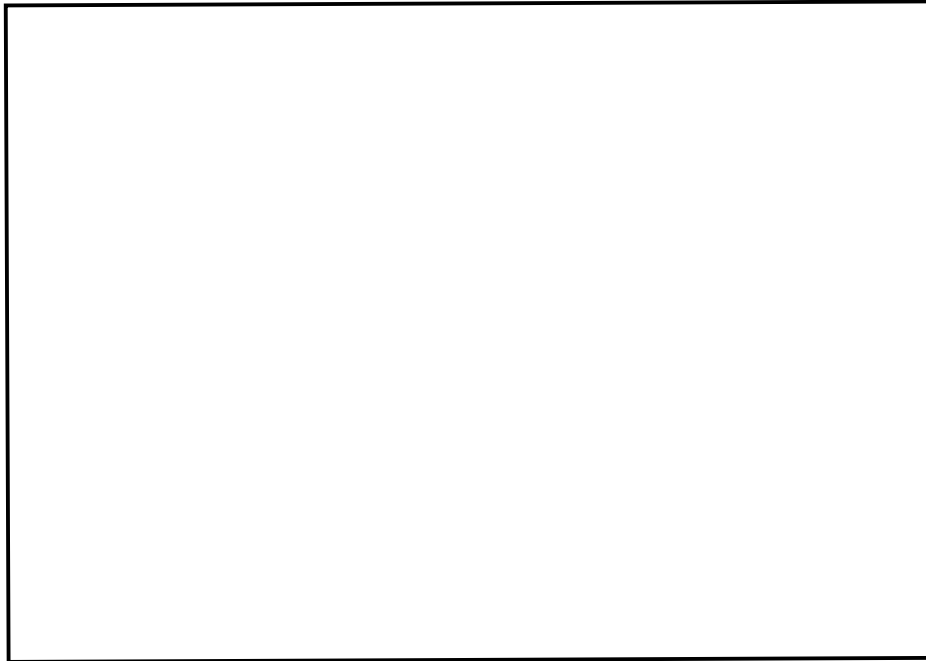
.....

.....

.....

Gedicht met een oe

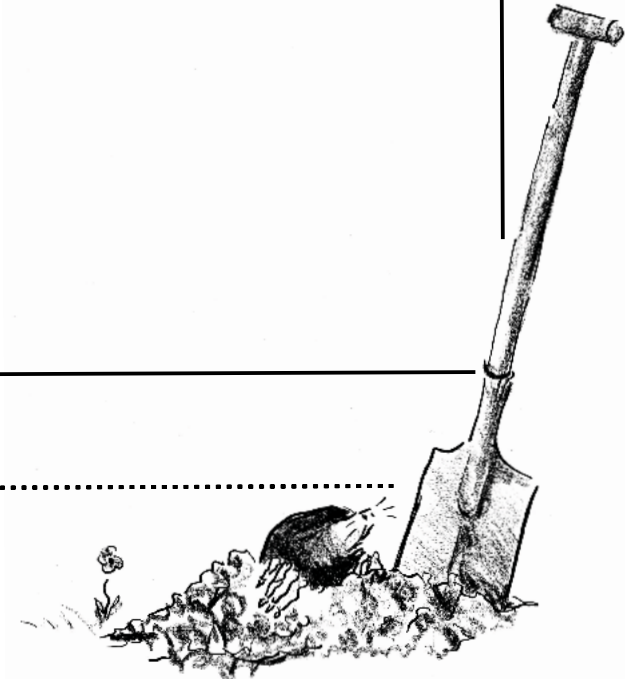
In de natuur

Wat eet de mol?

Hoe graaft de mol?

Hoe speelt de mol?

Hoe slaapt de mol?

Gedicht met beginrijm en woordrijm

Bezoekadres

Stationsplein 1
3818 LE Amersfoort

Postadres

Postbus 502
3800 AM Amersfoort

T +31 (0)33 484 08 40

E info@slo.nl

W www.slo.nl

[company/slo](https://www.linkedin.com/company/slo)

[SLO_nl](https://twitter.com/SLO_nl)